Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. spalio 24 d.*

„Sąjungos pilietybė — SESV 20 ir 21 straipsniai — Teisė laisvai judėti ir apsigyventi — Valstybės narės pilietis — Studijos kitoje valstybėje narėje — Paramos studijoms suteikimas — Nuolatinės gyvenamosios vietos sąlyga — Studijų vieta gyvenamosios vietos valstybėje arba kaimyninėje valstybėje — Ribota išimtis — Ypatingos pareiškėjo aplinkybės“

Byloje C-220/12

dėl *Verwaltungsgericht Hannover* (Vokietija) 2012 m. balandžio 20 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2012 m. gegužės 11 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje,

Andreas Ingemar Thiele Meneses

prieš

Region Hannover

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič, teisėjai C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh (pranešėjas), C. Toader ir E. Jarašiūnas,

generalinė advokatė E. Sharpston,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. kovo 21 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Thiele Meneses, atstovaujamo *Rechtsanwalt* R. Braun,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Möller,

— Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Thorning,

— Graikijos vyriausybės, atstovaujamos G. Papagianni,

— Europos Komisijos, atstovaujamos V. Kreuschitz ir D. Roussanov,

* Proceso kalba: vokiečių.

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su SESV 20 ir 21 straipsnių išaiškinimu.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant ginčą tarp A. I. Thiele Meneses, Stambule (Turkija) gyvenančio Vokietijos piliečio, ir *Region Hannover* (Hanoverio regionas) paramos mokslui ir studijoms tarnybos dėl atsisakymo suteikti paramą studijoms Nyderlanduose.

Teisinis pagrindas

3 Federalinio įstatymo dėl paramos mokslui ir studijoms (*Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung (Bundesausbildungsförderungsgesetz)*), paskelbto 2010 m. gruodžio 7 d. (*BGBl.* I, p. 1952, toliau – *BAföG*), 4 straipsnyje „Mokslas ir studijos Vokietijoje“ numatyta:

„Laikantis 5 ir 6 straipsnių, parama mokslui ir studijoms suteikiama mokslui ir studijoms Vokietijoje.“

4 *BAföG* 5 straipsnyje „Mokymasis užsienyje“ nustatyta:

„1. Pagal šį įstatymą nuolatine gyvenamąja vieta laikoma vieta, kurioje yra ne vien laikinas suinteresuoto asmens ryšių centras, nereikalaujant ketinimo joje įsikurti nuolat; nuolatine gyvenamąja vieta nelaikoma vieta, kurioje asmuo gyvena vien dėl mokymosi.

2. „Nuolatinę gyvenamąją vietą Vokietijoje turintiems studentams, kurie mokosi užsienyje esančioje mokymo įstaigoje, studijų parama suteikiama jeigu:

<...>

3) jie pradeda mokytis arba tęsia mokslus Europos Sąjungos valstybės narės mokymo įstaigoje ar Šveicarijoje.

<...>“

5 *BAföG* 6 straipsnyje „Parama Vokietijos piliečiams užsienyje“ numatyta:

„Vokietijos piliečiams pagal *Grundgesetz* (Pagrindinis įstatymas), kurie turi nuolatinę gyvenamąją vietą užsienio valstybėje ir lanko mokymo įstaigą toje valstybėje arba tos valstybės kaimyninėje valstybėje, gali būti suteikiama parama mokslui ir studijoms, jeigu tai pateisina ypatingos aplinkybės konkrečiu atveju. Paramos pobūdis ir mokėjimo trukmė bei pajamų ir turto nustatymas priklauso nuo ypatingų aplinkybių gyvenamosios vietos valstybėje.“

6 *BAföG* 16 straipsnis „Paramos užsienyje trukmė“ suformuluotas taip:

„1. Parama mokslui ir studijoms užsienyje, kaip tai suprantama pagal 5 straipsnio 2 dalies 1 punktą ar 5 dalį, skiriama ne ilgesniam kaip vienų metų laikotarpiui. <...>

<...>

3. 5 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktuose nurodytais atvejais parama mokslui ir studijoms skiriama netaikant 1 ir 2 dalyse numatyto laiko apribojimo; tačiau 5 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytu atveju parama skiriama ilgesniam negu vienų metų laikotarpiui tik tada, jei studentas prieš išvykdamas į užsienį po 2007 m. gruodžio 31 d. ne trumpiau kaip trejus metus turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą Vokietijoje.“

7 *BAföG* 6 straipsnis buvo papildytas administracinėmis nuostatomis dėl *BAföG* (*Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundesausbildungsförderungsgesetz*, toliau – *BAföGVwV*), kuriose numatyta:

„6.0.1
<...>

Paprastai ir, priešingai nei studijų Vokietijoje atveju, parama studijoms užsienyje nesuteikiama.

6.0.2Mokinys ar studentas pirmiausia turi prašyti paramos iš gyvenamosios vietos valstybės.

<...>

6.0.10
<...> Mokinius ir studentus, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, reikia siųsti studijuoti į Vokietijos teritoriją.

<...>

6.0.12
Studentų, kurių poreikiai nustatyti pagal 13 straipsnį, negalėjimas studijuoti Vokietijoje priklauso nuo:

a) jų asmenybės: pavyzdžiui, jeigu studentas serga arba yra invalidas ir jam reikalinga jo tėvų arba kitų artimųjų pagalba arba jis turi apsigyventi užsienyje;

b) jų asmeninės arba šeiminės situacijos: pavyzdžiui, studento tėvai arba kiti artimieji serga, yra invalidai arba silpni, todėl jiems būtina jo priežiūra;

c) su studijomis susijusių priežasčių: pavyzdžiui, studentas gyvenamosios vietos valstybėje lanko vokišką mokymo įstaigą, kuri, atsižvelgiant į įrašymo į ją sąlygas, mokslo arba studijų joje pobūdį ir turinį bei suteikiamą kvalifikaciją, yra lygiavertė atitinkamos kategorijos Vokietijos mokymo įstaigoms <...>;

d) ekonominių priežasčių: pavyzdžiui, studijų metu studento arba studentės tėvų ekonominė situacija yra sunki, jos neįmanoma numatyti ir jie turi teisę gauti socialinę pašalpą pagal *Bundessozialhilfegesetz* (Federalinis socialinės paramos įstatymas) <...>, todėl studijos užsienyje būtų nutraukiamos ir tęsiamos Vokietijos teritorijoje tik išimtiniais atvejais;

e) šeiminių santykių su viena iš 6.0.5 punkte numatytų asmenų grupių: jeigu šie asmenys darbdavio nurodymu arba iniciatyva perkeliami dirbti į kitą valstybę.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

8 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad A. I. Thiele Meneses – 1989 m. Brazilijoje gimęs Vokietijos pilietis, kurio gyvenamoji vieta yra Stambule. Ten jis gyvena kartu su savo tėvais.

9 2001–2004 m. ieškovas lankė vokiškas mokyklas Stambule, 2004–2007 m. – Barselonoje, o 2007–2009 m. vėl Stambule. 2009 m. birželio mėn. jis įgijo vidurinio mokslo brandos atestatą (išlaikė abitūros egzaminą). Nuo 2009 m. birželio mėn. iki 2010 m. balandžio mėn. jis iš principo gyveno Pietų Amerikoje, ir, be kita ko, Santjage (Čilė) atliko trijų mėnesių praktiką. 2010 m. vasaros semestre jis pradėjo studijuoti teisę Viurcburgo universitete Vokietijoje.

10 Per 2010 ir 2011 m. žiemos semestrą A. I. Thiele Meneses pakeitė universitetą ir pradėjo studijuoti teisę Mastrichto universitete (Nyderlandai). Ten jis deklaravo kitą gyvenamąją vietą.

11 2010 m. rugpjūčio 11 d. ieškovas pagrindinėje byloje pateikė *Region Hannover* prašymą suteikti paramą studijoms Mastrichto universitete.

12 2010 m. spalio 12 d. sprendimu *Region Hannover* atmetė šį prašymą nurodęs, kad pagal *BAföG* 6 straipsnį parama studijoms gali būti suteikiama užsienyje gyvenantiems Vokietijos piliečiams tik esant ypatingoms aplinkybėms. *Region Hannover* nuomone, ieškovo atveju nebuvo ypatingų aplinkybių.

13 2010 m. lapkričio 15 d., A. I. Thiele Meneses apskundė šį sprendimą *Verwaltungsgericht Hannover* (Hanoverio administracinis teismas); jis nurodė, kad atsisakymu suteikti paramą studijoms pažeidžiama jam SESV 20 ir 21 straipsniais suteikta teisė laisvai judėti ir apsigyventi: kadangi jo gyvenamoji vieta yra Turkijoje, o pagal *BAföG* nuostatas jam gali būti suteikiama tik parama studijoms Vokietijoje, minėtomis nuostatomis trukdoma pasinaudoti SESV numatytomis pagrindinėmis laisvėmis.

14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl nacionalinės teisės nuostatų, kaip antai *BAföG* 5 ir 6 straipsnių, suderinamumo su SESV 20 ir 21 straipsniais. Jo nuomone, dėl paramos mokslui ir studijoms kitose valstybėse narėse suteikimo tik tiems mokiniams ar studentams, kurie turi nuolatinę gyvenamąją vietą Vokietijoje, šios nuostatos yra nepalankios konkrečiai Sąjungos piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pradedant studijas buvo kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, o ne Vokietijos Federacinėje Respublikoje, grupei. *BAföG* 5 straipsnio 2 dalies pirmo sakinio 3 punkte nustatyta tvarka gali atgrasyti Vokietijos pilietį, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne Vokietijoje, bet nebūtinai Europos Sąjungos teritorijoje, vykti į kitą Europos Sąjungos valstybę narę nei Vokietijos Federacinė Respublika, siekiant ten pradėti ar tęsti studijas.

15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šios nepalankios sąlygos tik iš dalies kompensuojamos papildoma *BAföG* 6 straipsnyje įtvirtinta nuostata, nes ši nuostata neapima studijų laikotarpių visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, o apsiriboja gyvenamosios vietos valstybe ir jos kaimynine valstybe. Be to, pagal *BAföG* 6 straipsnį teisė į paramą studijoms įgyjama tik esant ypatingoms aplinkybėms ir *Region Hannover* nuožiūra. Taigi *BAföG* 6 straipsnis taip pat gali atgrasyti Sąjungos pilietį, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienyje, vykti į kitas pasirinktas valstybes nares siekiant ten pradėti ar tęsti studijas.

16 Atsižvelgdamas į šiuos samprotavimus *Verwaltungsgericht Hannover* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Europos Sąjungos piliečiui SESV 20 ir 21 straipsniais suteiktai teisei laisvai judėti ir apsigyventi prieštarauja nacionalinės teisės normos, pagal kurias Vokietijos piliečiams, turintiems nuolatinę gyvenamąją vietą ne Vokietijoje ir ketinantiems lankyti mokymo įstaigą Europos Sąjungos valstybėje narėje, gali būti suteikiama parama mokslui ir studijoms tik tuo atveju, jei mokymo įstaiga yra arba nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, arba šios valstybės kaimyninėje šalyje, be to, jeigu ypatingos konkretaus atvejo aplinkybės pateisina tokią paramą?“

Dėl prejudicinio klausimo

17 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar SESV 20 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiamos nacionalinės taisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias parama studijoms kitoje valstybėje narėje suteikiama esant vienintelei sąlygai, t. y. jeigu nuolatinė gyvenamoji vieta, kaip tai suprantama pagal šias teisės normas, yra nacionalinėje teritorijoje, ir pagal kurias tuo atveju, kai prašymą pateikęs asmuo yra tam tikros valstybės pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne atitinkamoje valstybėje, parama skiriama tik studijoms prašymą pateikusio asmens gyvenamosios vietos valstybėje arba tos valstybės kaimyninėje valstybėje ir tik esant ypatingoms tai pateisinančioms aplinkybėms.

18 Pirmiausia reikia priminti, kad A. I. Thiele Meneses, kaip Vokietijos pilietis, yra Sąjungos pilietis, kaip tai suprantama pagal SESV 20 straipsnio 1 dalį, todėl gali naudotis tokį statusą turintiems asmenims suteiktomis teisėmis ir tam tikrais atvejais prieš savo kilmės valstybę narę (žr. 2006 m. spalio 26 d. Sprendimo *Tas-Hagen ir Tas*, C-192/05, Rink. p. I-10451, 19 punktą; 2007 m. spalio 23 d. Sprendimo *Morgan ir Bucher*, C-11/06 ir C-12/06, Rink. p. I-9161, 22 punktą ir 2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *Prinz ir Seeberger*, C-523/11 ir C-585/11, 23 punktą ir nurodytą teismų praktiką).

19 Kaip Teisingumo Teismas jau buvo ne kartą nusprendęs, Sąjungos pilietybe siekiama suteikti valstybių narių piliečiams esminį statusą, leidžiantį tiems, kurių situacija tokia pati, būti vienodai teisiškai traktuojamiems ESV sutarties taikymo *ratione materiae* srityje, neatsižvelgiant į pilietybę ir nepažeidžiant šioje srityje aiškiai nustatytų išimčių (2002 m. liepos 11 d. Sprendimo *D'Hoop*, C-224/98, Rink. p. I-6191, 28 punktas; 2013 m. vasario 21 d. Sprendimo *N.* C-46/12, 27 punktas ir minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 24 punktas).

20 Į Sąjungos teisės aktų taikymo sritį, be kita ko, patenka tos situacijos, kurios susijusios su Sutartimi garantuojamomis pagrindinėmis laisvėmis, pirmiausia ir SESV 21 straipsniu suteikta teise laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 23 punktas bei minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 25 punktas ir nurodyta teismų praktika).

21 Taigi, nors valstybės narės pagal SESV 165 straipsnio 1 dalį turi kompetenciją nustatyti mokymo turinį ir savo švietimo sistemos organizavimą, naudodamosi šia kompetencija jos turi laikytis Sąjungos teisės, pirmiausia Sutarties nuostatų, susijusių su SESV 21 straipsnio 1 dalyje numatyta teise laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (žr. minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 24 punktą bei minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 26 punktą ir nurodytą teismų praktiką).

22 Nacionalinės teisės normos, dėl kurių kai kurie tam tikros valstybės piliečiai atsiduria blogesnėje padėtyje tik dėl to, kad pasinaudojo teise laisvai judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje, ribojamos SESV 21 straipsnio 1 dalimi visiems Sąjungos piliečiams garantuojamos laisvės (2006 m. liepos 18 d. Sprendimo *De Cuyper*, C-406/04, Rink. p. I-6947, 39 punktas; minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 25 punktas ir minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 27 punktas).

23 Šios Sutartyje numatytos galimybės Sąjungos piliečių laisvo judėjimo srityje nebūtų visiškai veiksmingos, jei valstybės narės pilietį nuo pasinaudojimo jomis būtų galima atgrasyti sudarant kliūtis jam apsigyventi kitoje valstybėje narėje jo kilmės valstybės teisės normomis, nubaudžiančiomis jį vien dėl to, kad pasinaudojo minėtomis galimybėmis (žr. minėto Sprendimo *D'Hoop* 31 punktą; minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 26 punktą ir minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 28 punktą).

24 Ši išvada ypač svarbi švietimo srityje, atsižvelgiant į SESV 6 straipsnio e punktu ir SESV 165 straipsnio 2 dalies antra įtrauka siekiamus tikslus, t. y., be kita ko, skatinti studentų ir dėstytojų judumą (žr. minėto Sprendimo *D'Hoop* 32 punktą; 2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-147/03, Rink. p. I-5969, 44 punktą; minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 27 punktą ir minėto *Sprendimo Prinz ir Seeberger* 29 punktą).

25 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Sąjungos teisę valstybės narės neprivalo numatyti paramos studijoms sistemos, kuri leistų studentams studijuoti kitoje valstybėje narėje. Tačiau jeigu valstybė narė numato paramos mokslui ir studijoms sistemą, kuri leidžia studentams pasinaudoti šia parama, ji turi užtikrinti, kad šios paramos suteikimo sąlygos be pateisinamų priežasčių neribotų SESV 21 straipsniu garantuojamos teisės laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 28 punktą ir minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 30 punktą).

26 Šiuo atveju neginčijama, kad ieškovas pagrindinėje byloje, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta, kaip tai suprantama pagal *BAföG*, visada buvo Turkijoje, teisės studijas pradėjo Vokietijoje, o po semestro pakeitė universitetą ir tęsė studijas Nyderlanduose. Iš bylos medžiagos matyti, kad minėtas ieškovas nenorėjo studijuoti nei Turkijoje, nei kaimyninėje valstybėje ir kad, remiantis *Region Hannover* vertinimu, nėra asmeninių aplinkybių, kurios pateisintų paramos studijoms užsienyje suteikimą.

27 Reikia konstatuoti, kad trejus metus trunkančio nepertraukiamo gyvenimo sąlyga, kaip numatytoji *BAföG* 16 straipsnio 3 dalyje, nors ji Vokietijos piliečiams ir kitiems Sąjungos piliečiams taikoma vienodai, yra SESV 21 straipsnyje numatytos teisės laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, kuria naudojasi visi Sąjungos piliečiai, suvaržymas (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 31 punktą). Tokio apribojimo buvimui įtakos nedaro tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamose teisės normose, t. y. *BAföG* 6 straipsnyje, numatyta galimybė atitinkamos valstybės piliečiams nukrypti nuo šios sąlygos esant aiškiai apibrėžtoms ypatingoms aplinkybėms, nes ja neužtikrinama šių piliečių teisė visiškai pasinaudoti jų teise laisvai judėti ir apsigyventi.

28 Tokia sąlyga gali atgrasyti tos valstybės piliečius įgyvendinti savo teisę laisvai judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje, atsižvelgiant į poveikį, kurį šios teisės įgyvendinimas gali turėti teisei į paramą studijoms (minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 32 punktas).

29 Pagrindinėje byloje nagrinėjamoje teisės normoje numatytas apribojimas gali būti pateisinamas pagal Sąjungos teisę, tik jeigu jis pagrįstas objektyviu bendrojo intereso pagrindu, nepriklausančiu nuo atitinkamų asmenų pilietybės ir proporcingas nacionaline teise siekiamam teisėtam tikslui (žr. minėto Sprendimo *De Cuyper* 40 punktą; minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 33 punktą ir minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 33 punktą). Pagal Teisingumo Teismo praktiką priemonė yra proporcinga, jei būdama tinkama siekiamam tikslui neviršija to, kas būtina jam pasiekt (minėto Sprendimo *De Cuyper* 42 punktas; minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 33 punktas ir minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 33 punktas).

30 Teisingumo Teismui pateiktus argumentus, kuriais siekiama pateisinti šio sprendimo 27 punkte minėtą apribojimą, reikia išnagrinėti atsižvelgiant būtent į ankstesniame punkte nurodytą teismo praktiką.

31 Vokietijos vyriausybė tvirtina, kad teisės laisvai judėti ir apsigyventi ribojimas *BAföG* nuostatomis pateisinamas objektyviais bendrojo intereso pagrindais. Šiuo atžvilgiu, kai kalbama apie paramą studijoms pagal *BAföG*, Vokietijos pilietis, nesvarbu, ar jis gyvena Vokietijoje, ar užsienyje, pirmiausia skatinamas studijuoti Vokietijos teritorijoje. Taigi, šios vyriausybės nuomone, pagal nacionalinės teisės aktus leidžiama finansuoti studijas ne Vokietijos Federacinėje Respublikoje tik tada, kai pasirinkti studijas šioje valstybėje narėje būtų pagrįstai neįmanoma, o studijuoti būtų galima tik prašymą pateikusio asmens gyvenamosios vietos valstybėje arba kaimyninėje valstybėje. *BAföG* 6 straipsnyje numatytos išimties taikymo sritis yra ribota ir ja neįtvirtinama bendra Vokietijos piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienyje, studijų finansavimo tvarka. Be kita ko, Vokietijos vyriausybė primena, kad sąsajos su nacionaline teritorija kriterijus išlieka kaip išankstinė paramos pagal *BAföG* suteikimo sąlyga.

32 Taigi Vokietijos vyriausybė nurodo, kad nacionalinės teisės normos gali būti pateisinamos trimis tikslais: tikslu užtikrinti minimalų prašymą suteikti paramą pateikusio asmens ir paramą teikiančios valstybės integracijos lygį, ekonominiu tikslu išvengti per daug didelių išlaidų ir išlaikyti nacionalinę paramos studijoms užsienyje sistemą ir tikslu skatinti tarpvalstybinį studentų judumą.

33 Ši vyriausybė tvirtina, kad *BAföG* įtvirtinta reglamentavimo sistema visų pirma siekiama užtikrinti prašymą suteikti paramą pateikusio asmens ir paramą teikiančios valstybės minimalų integracijos lygį.

34 Šiuo atžvilgiu reikia konstatuoti, kad studentų integravimas ir siekis užtikrinti sąsają tarp atitinkamos valstybės narės visuomenės ir tokios lengvatos, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, gavėjo tikrai yra objektyvūs bendrojo intereso pagrindai, galintys pateisinti tai, kad tokios lengvatos suteikimo sąlygos galėtų turėti įtakos Sąjungos piliečių judėjimo laisvei (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *D'Hoop* 38 punktą; minėto Sprendimo *Tas-Hagen ir Tas* 35 punktą; 2008 m. gegužės 22 d. Sprendimo *Nerkowska*, C-499/06, Rink. p. I-3993, 37 punktą ir 2009 m. spalio 1 d. Sprendimo *Gottwald*, C-103/08, Rink. p. I-9117, 32 punktą).

35 Teisingumo Teismas pripažino, jog siekdama, kad paramos išlaikymo išlaidoms padengti teikimas kitų valstybių narių studentams netaptų nepagrįsta našta, kuri galėtų turėti įtakos bendram tos valstybės galimos teikti paramos lygiui, valstybė narė teisėtai gali šią paramą teikti tik tiems studentams, kurie įrodo tam tikrą integracijos į šios valstybės visuomenę lygį, ir kad, esant tokios nepagrįstos naštos, kurią prisiimti turi valstybė narė, grėsmei, panašiais motyvais iš esmės gali būti vadovaujamasi šiai valstybei narei teikiant paramą studentams, norintiems studijuoti kitose valstybėse narėse (2005 m. kovo 15 d. Sprendimo *Bidar*, C-209/03, Rink. p. I-2119, 56 ir 57 punktai; minėto Sprendimo *Morgan ir Bucher* 43 ir 44 punktai bei minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 36 punktas).

36 Tačiau pagal nusistovėjusią teismo praktiką tokio realaus integracijos ryšio buvimo įrodymas, kurio reikalauja valstybė narė, neturėtų būti pernelyg išimtinio pobūdžio ir juo neturėtų būti nepagrįstai suteikiama pirmenybė veiksniui, nebūtinai atspindinčiam realų ir veiksmingą asmens ir šios valstybės narės ryšį, pašalinant bet kokį kitą tokį ryšį atspindintį veiksnį (žr. minėto Sprendimo *D'Hoop* 39 punktą; 2011 m. liepos 21 d. Sprendimo *Stewart* C-503/09, Rink. p. I-6497, 95 punktą; 2012 m. spalio 4 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją* C-75/11, 62 punktą; 2013 m. birželio 20 d. Sprendimo *Giersch ir kt.*, C-20/12, 76 punktą ir Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 37 punktą).

37 Konkrečiai dėl lengvatos gavėjo sąsajos su atitinkamos valstybės narės visuomene tvirtumo Teisingumo Teismas, vertindamas tokią Sąjungos teisės nereglamentuojamą lengvatą, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, turėjo galimybę nuspręsti, kad valstybės narės turi didelę diskreciją nustatyti tokio sąsajos vertinimo kriterijus (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Tas-Hagen ir Tas* 36 punktą ir minėto Sprendimo *Gottwald* 34 punktą).

38 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau konstatavo, kad dėl vienintelio gyvenamosios vietos reikalavimo, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, kyla grėsmė, kad atitinkama parama nebus skiriama studentams, kurie, nors ir nėra nepertraukiamai gyvenę Vokietijoje trejus metus prieš pradėdami studijuoti užsienyje, vis dėlto yra pakankamai susiję su Vokietijos visuomene. Taip gali būti tuo atveju, kai studentas yra atitinkamos valstybės narės pilietis ir šioje valstybėje narėje pakankamai ilgai lankė mokyklą, arba dėl kitų veiksnių, kaip antai dėl savo šeimos, darbo, kalbos mokėjimo, arba dėl kitų socialinių ar ekonominių ryšių egzistavimo (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Prinz ir Seeberger* 38 punktą).

39 Šiuo atveju pagal *BAföG* 6 straipsnį leidžiama nukrypti nuo reikalavimo trejus metus nepertraukiamai gyventi Vokietijoje, kai kalbama apie Vokietijos piliečius, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta užsienyje. Tačiau Teisingumo Teismui pateiktose pastabose ir per posėdį Vokietijos vyriausybė nurodė, kad minėtame *BAföG* 6 straipsnyje numatytas nukrypimas aiškinamas siaurai ir yra išimtinio pobūdžio. Šiuo atžvilgiu minėta vyriausybė nurodo, kad šis 6 straipsnis, kuris buvo papildytas *BAföGVwV*, taikomas tik tais atvejais, kai prašymą suteikti paramą studijoms pateikusiems asmenims studijuoti Vokietijoje neįmanoma. *BAföGVwV* pirmiausia nurodoma prašymą pateikusio asmens liga arba invalidumas ar prašymą pateikusio asmens tėvų, kuriems reikalinga priežiūra, liga arba invalidumas, taip pat kitos priežastys, susijusios su studijų lygiavertiškumu arba prašymą pateikusio asmens tėvų ekonomine situacija.

40 Atrodo, kad šių nukrypimų taikymas visiškai nepriklauso nuo prašymą suteikti paramą pateikusio asmens ir Vokietijos visuomenės sąsajos. Todėl jie neleidžia įgyvendinti Vokietijos vyriausybės nurodyto integravimo tikslo. Tokiomis aplinkybėmis nuolatinės gyvenamosios vietos reikalavimas pagrindinėje byloje yra per daug išimtinis ir abejotinas, nes juo neteisėtai sureikšminama aplinkybė, kuri nebūtinai atspinti integracijos lygį į valstybės narės visuomenę prašymo suteikti paramą pateikimo momentu. Todėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės normos negali būti laikomos proporcingomis minėto integravimo tikslo atžvilgiu.

41 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tik įvertinti aplinkybes, išnagrinėti galimas ieškovo pagrindinėje byloje ir Vokietijos Federacinės Respublikos sąsajas, nes Brazilijoje gimęs Vokietijos pilietis A. I. Thiele Meneses niekada negyveno Vokietijoje, tačiau mokyklą baigė vokiškose mokyklose Ispanijoje ir Turkijoje.

42 Antra, Vokietijos vyriausybė nurodo, kad aptariamomis *BAföG* nuostatomis siekiama išvengti nepagrįstai didelės naštos paramą teikiančiai valstybei, o tai būtų galima užtikrinti išsaugant esamą nacionalinę paramos studijoms užsienyje sistemą. Vyriausybės nuomone, nepagrįstai didelės naštos prevencija ir nacionalinės paramos studijoms užsienyje sistemos išsaugojimas yra bendrojo intereso pagrindai, galintys pateisinti SESV 20 ir 21 straipsniais suteikiamų pagrindinių laisvių apribojimą.

43 Reikia priminti, kad nors biudžetinio pobūdžio argumentai gali būti valstybės narės socialinės politikos pasirinkimo pagrindas ir daryti įtaką socialinės apsaugos, kurią valstybė siekia įgyvendinti, priemonių pobūdžiui ir apimčiai, patys argumentai bet kuriuo atveju nėra šios politikos tikslas (šiuo klausimu žr. 2003 m. kovo 20 d. Sprendimo *Kutz-Bauer*, C-187/00, Rink. p. I-2741, 59 punktą ir 2005 m. kovo 10 d. Sprendimo *Nikoloudi*, C-196/02, Rink. p. I-1789, 53 punktą). Vien ekonominiai motyvai negali būti privalomieji bendrojo intereso pagrindai, galintys pateisinti Sutartimi užtikrinamos pagrindinės laisvės apribojimą (pagal analogiją žr. 2005 m. kovo 17 d. Sprendimo *Kranemann*, C-109/04, Rink. p. I-2421, 34 punktą ir nurodytą teismų praktiką bei 2010 m. kovo 11 d. Sprendimo *Attanasio Group*, C-384/08, Rink. p. I-2055, 55 punktą).

44 Iš to matyti, kad Vokietijos vyriausybės nurodytas visiškai ekonominis tikslas neturėtų būti laikomas privalomuoju bendrojo intereso pagrindu, galinčiu objektyviai pateisinti aptariamas teisės normas.

45 Be to, per posėdį Vokietijos vyriausybė tvirtino, kad šiuo ekonominiu tikslu siekiama integravimo tikslo ir norima užtikrinti, kad parama studijoms būtų suteikta tik tiems prašymą pateikusiems asmenims, kurie įrodo pakankamą sąsają su paramą teikiančia valstybe. Taigi šio tikslo paskirtis yra ne ekonominio pobūdžio ir gali pateisinti pagrindinių laisvių apribojimą.

46 Šio sprendimo 40 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad bet kuriuo atveju nuolatinės gyvenamosios vietos reikalavimas, nepaisant ribotų nukrypimo nuo jo galimybių, yra per daug bendro pobūdžio ir išimtinis. Taigi šis teisės laisvai judėti ir apsigyventi apribojimas negali būti laikomas proporcingu siekiamam ekonominiam tikslui, kaip tvirtina Vokietijos vyriausybė.

47 Trečia, ši vyriausybė tvirtina, kad nacionalinės teisės aktais siekiama skatinti judumą studijų srityje. Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjamais teisės aktais studentai, linkę studijuoti tik Vokietijoje, skatinami vykti studijuoti į užsienį, o nacionalinei darbo rinkai toks judumas yra palankus, nes jeigu nuolatinė gyvenamoji vieta yra Vokietijoje, paprastai grįžtama į paramą teikiančią valstybę. Atvirkščiai, prašymą pateikęs asmuo, kuris gyvena užsienyje ir nori studijuoti kita kalba kitoje valstybėje narėje, neskatinamas įsijungti į Vokietijos darbo rinką. Taigi *BAföG* numatytomis priemonėmis leidžiama įgyvendinti šį tikslą ir jomis neviršijama tai, kas būtina jam pasiekti.

48 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau patvirtino, kad tikslas sudaryti palankias sąlygas studentų judumui priskirtinas prie bendrojo intereso ir kad jis priskiriamas prie veiksmų, kurių pagal SESV 165 straipsnį turi imtis Sąjunga įgyvendindama švietimo, profesinio mokymo, jaunimo ir sporto

politiką; judumas švietimo ir mokymo srityje yra neatskiriama asmenų judėjimo laisvės dalis ir vienas iš pagrindinių Sąjungos veiklos tikslų (žr. 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-542/09, 71 punktą).

49 Tokiomis aplinkybėmis pateisinimas, susijęs su studentų judumo skatinimu, gali būti laikomas privalomuoju bendrojo intereso pagrindu, galinčiu pateisinti šioje byloje nagrinėjamą apribojimą. Tačiau, kaip nurodyta šio sprendimo 29 punkte, teisės normos, kuriomis gali būti apribota Sutartimi garantuojama pagrindinė laisvė, kaip antai Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti ir apsigyventi, gali būti tinkamai pateisintos, tik jeigu jomis galima užtikrinti siekiamo teisėto tikslo įgyvendinimą ir neviršijama tai, kas būtina jam pasiekti (žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 73 punktą).

50 Taigi bet kuriuo atveju Teisingumo Teismas šio sprendimo 40 punkte jau konstatavo, kad tokios teisės normos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, yra per daug bendro pobūdžio, išimtinės ir nelaikytinos proporcingomis, nes jomis sureikšminama aplinkybė, kuri nebūtinai atspinti realią prašymą suteikti paramą pateikusio asmens ir Vokietijos visuomenės sąsają (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus* 86 punktą).

51 Atsižvelgiant į pateiktus paaiškinimus, į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, kad SESV 20 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiamos nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, pagal kurias parama studijoms kitoje valstybėje narėje suteikiama esant vienintelei sąlygai, t. y. jeigu nuolatinė gyvenamoji vieta, kaip tai suprantama pagal šias teisės normas, yra nacionalinėje teritorijoje, ir pagal kurias tuo atveju, kai prašymą pateikęs asmuo yra tam tikros valstybės pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne atitinkamoje valstybėje, parama skiriama tik studijoms prašymą pateikusio asmens gyvenamosios vietos valstybėje arba tos valstybės kaimyninėje valstybėje ir tik esant ypatingoms tai pateisinančioms aplinkybėms.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

52 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

SESV 20 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiamos nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, pagal kurias parama studijoms kitoje valstybėje narėje suteikiama esant vienintelei sąlygai, t. y. jeigu nuolatinė gyvenamoji vieta, kaip tai suprantama pagal šias teisės normas, yra nacionalinėje teritorijoje, ir pagal kurias tuo atveju, kai prašymą pateikęs asmuo yra tam tikros valstybės pilietis, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne atitinkamoje valstybėje, parama skiriama tik studijoms prašymą pateikusio asmens gyvenamosios vietos valstybėje arba tos valstybės kaimyninėje valstybėje ir tik esant ypatingoms tai pateisinančioms aplinkybėms.

Parašai.